

Politika za unapređenje ishrane djece u Federaciji Bosne i Hercegovine

Predgovor

Pravo na odgovarajuću ishranu i pristup sigurnoj i nutricionistički vrijednoj hrani, jedno je od osnovnih ljudskih pa, tako, i dječijih prava, zacrtanih Konvencijom o pravima djeteta Ujedinjenih nacija. Odgovarajuća ishrana je osnovni preduslov postizanju optimalnog rasta i razvoja i dostizanju najvećeg mogućeg standarda zdravlja. Shodno Konvenciji o pravima djeteta UN-a, preporukama Svjetske zdravstvene organizacije (SZO) i UNICEF-a, Politika definiše prioritetne pravce djelovanja, i to: podizanje javne svijesti, osiguranje dostupnih i kvalitetnih usluga i informacija, provedbu integrisanih programa, edukaciju, obezbjeđenje sigurnog i zdravog snabdijevanja hranom te unapređenje sistema praćenja i evaluacije.

Federacija Bosne i Hercegovine suočava se s dvostrukim izazovom u vezi s ishranom i stanjem uhranjenosti djece, posebno one iz marginalizovanih grupa i one koja su izložena riziku od različitih oblika pothranjenosti, ali i riziku od prekomjerne težine i gojaznosti, kao vodećih rizika za nastajanje masovnih nezazarnih hroničnih oboljenja. Budući da oba stanja ozbiljno remete pravilan rast i razvoj djeteta te prijete da dovedu do nastanka niza oboljenja u kasnijoj životnoj dobi, pokrenute su aktivnosti za donošenje Politike ishrane djece Federacije BiH, koja ovom Politikom postavlja temelje za akciju, rukovodeći se principima jednakosti, pravičnosti, cjeloživotnog i intersektorskog pristupa i porodicom u centru interesa (u unapređenju zdravlja i ishrane djece).

Politika ishrane djece u Federaciji BiH nastala je kao rezultat vrijednog rada stručnjaka iz sektora zdravstva, uz stručnu podršku UNICEF-a u BiH i SZO, i predstavlja ključni okvir za izradu strategije i akcionih planova i programa za unapređenje stanja uhranjenosti i ishrane djece u Federaciji BiH. Njome se obavezujemo na unapređenje i intenziviranje aktivnosti kojima će se unaprijediti ishrana i stanje uhranjenosti djece od rođenja, s posebnim naglaskom na buduće majke, dojilje, djecu dobi do pet godina te djecu iz marginalizovanih skupina.

Navedeni pravci djelovanja služiti će kao okvir, kako pri izradi Strategije ishrane djece u Federaciji BiH, tako i za kreiranje specifičnih akcionih planova s intervencijama koje će se realizovati u porodici, lokalnoj zajednici, jaslicama, vrtiću, školi, primarnoj zdravstvenoj zaštiti i drugim kapacitetima za smještaj, brigu i boravak djece.

S obzirom na to da će jedino kroz intersektoralni pristup biti moguće realizovati aktivnosti u okviru ove Politike, zajedničko učešće svih relevantnih aktera u ostvarivanju ciljeva ove Politike bit će od presudnog značaja za njen uspjeh.

FEDERALNI MINISTAR ZDRAVSTVA

Prof. dr. Rusmir Mesihović

Uvod

Problem ishrane djece, kako na međunarodnom planu tako i kod nas, je još uvijek jedan od vodećih javnozdravstvenih izazova. Stanje uhranjenosti djece je odraz njihovog cjelokupnog zdravlja. Kada je djeci dostupna odgovarajuća hrana i izbalansirana ishrana, kada nisu izložena čestim oboljenjima i kada su dobro zbrinuta, ona dostižu svoj puni potencijal rasta i razvoja, zdravlja i stanja uhranjenosti.

Neodgovarajuća ishrana dojenčadi i djece je velika prijetnja socijalnom i ekonomskom razvoju kao i ozbiljna prepreka u postizanju i održavanju optimalnog zdravlja. Također, uz zdravlje, ishranu i stanje uhranjenosti djeteta, neodvojivo se veže i zdravlje, ishrana i stanje uhranjenosti majke.

Milenijski razvojni cilj je da se u periodu od 1990. do 2015. godine broj gladnih ljudi u svijetu prepolovi. Cilj globalne inicijative „Svijet po mjeri djeteta“ je da smanji prevalenciju pothranjenosti među djecom mladom od pet godina, i to najmanje za jednu trećinu između 2000. i 2010. godine, s posebnom pažnjom usmjerenom ka djeci mlađoj od dvije godine. Smanjenje prevalencije pothranjenosti i drugih poremećaja nastalih usljed nepravilne ishrane će pomoći u postizanju cilja koji se odnosi na smanjenje smrtnosti djece.

Konvencijom o pravima djeteta UN-a zacrtana su osnovna dječija prava, među kojima su i pravo na odgovarajuću ishranu i pristup sigurnoj i nutricionistički vrijednoj hrani, kao osnovnim preduslovima za ostvarenje njihovog prava na postizanje optimalnog zdravlja.

Svjedoci smo, nažalost, da preduslovi za to kod nas, kao ni drugdje u svijetu, nisu ni približno ostvareni. Naime, kada je riječ o problemima s ishranom, postoji niz izazova s kojima se potrebno suočiti: siromaštvo, prirodne katastrofe, zagađenje životne sredine, zdravstveni sistemi koji investiraju primarno u kurativne umjesto u preventivne usluge, nejednakost polova, porast stope nezaposlenosti i sl.

Zato je na međunarodnom planu usvojena Globalna strategija za ishranu dojenčadi i male djece (2002.). U Federaciji BiH se, uz pomoć UNICEF-a, aktivnosti za unapređenje ishrane djece dobi 0-5 godina provode dugi niz godina, ali još uvijek situacija nije u skladu s postavljenim ciljevima. Svjesni toga, a u cilju unapređenja ishrane djece i harmonizacije pravnog okvira s međunarodno usvojenim sličnim politikama i određenim domaćim političkim i strateškim dokumentima, pristupili smo razvoju Politike ishrane djece u Federaciji BiH, koja je zasnovana na međunarodno usvojenim politikama, ali i na nizu domaćih političkih i strateških dokumenata.

Problem ishrane djece je već istaknut u Protokolu ishrane djece u BiH, kojeg je još 2000. godine, uz podršku UNICEF-a, donijelo Federalno ministarstvo zdravstva i Inicijativni odbor za promociju prirodne ishrane FBiH. Potom je pripremljen niz dokumenata koji podcrtavaju potrebu donošenja posebno usmjerene politike za ishranu dojenčadi i male djece, kao što su: Strateški plan zdravstva 2008.-2018., Politika mladi i zdravlje FBiH, Strategija mladi i zdravlje FBiH, Akcioni plan za djecu Bosne i Hercegovine (2011.-2014.), Politika ranog rasta i razvoja djece u FBiH, i Politika i akcioni plan Hrana i ishrana Federacije Bosne i Hercegovine (2000. -2005.)

Ovaj dokument predstavlja ponovnu posvećenosti unapređenju i intenziviranju aktivnosti za osiguranje pravilne ishrane djece s posebnim naglaskom na buduće majke, dojlje, djecu dobi do pet godina i djecu iz marginalizovanih skupina.

1. Vizija

Federacija BiH odlučna je u nastojanju da svakom djetetu osigura ishranu u skladu s domaćim i međunarodnim preporukama i standardima, čime će se unaprijediti stanje uhranjenosti i zdravlje djece u Federaciji Bosne i Hercegovine.

2. Izjava

Federacija BiH se zalaže za stvaranje okruženja i drugih neophodnih uslova za optimalan početak života svakog djeteta, što se posebno odnosi na ishranu budućih majki, dojilja, djece do pet godina te djece iz marginalizovanih skupina.

Federacija BiH podstiče integrisani pristup u djelovanju svih sektora koji svojim direktnim ili indirektnim učesćem utiču na ishranu djece. Ovo podrazumijeva posvećenost i određenost svih sektora da svojim politikama i djelovanjima doprinesu optimalnom rastu, razvoju i zdravlju djece.

Zato Vlada Federacije BiH poziva sve sektore i partnere da zajednički, po principu „zdravlje u svim politikama“, učestvuju u donošenju i provođenju politika, strategija, standarda i pravilnika koji će predstavljati pravni osnov za osiguranje optimalne ishrane djece. Time će se omogućiti njihov pravilan rast, razvoj i zdravlje.

Federacija BiH se zalaže za poboljšanje dostupnosti kvaliteta informacija i usluga koje štite, promovišu i podržavaju odgovarajuću ishranu i način ishrane u skladu s domaćim i međunarodnim preporukama i standardima.

Federacija BiH se posebno zalaže za zaštitu i promovisanje isključivog dojenja djece do šest mjeseci, blagovremenu i odgovarajuću nadoknadu, kao i usvajanje i primjenu Internacionalnog Koda o marketingu zamjena za majčino mlijeko.

Podrška unapređenju ishrane djece ostvarivat će se kroz postojeći sistem zdravstvene zaštite, s naglaskom na širenje mreže bolnica - prijatelja beba i djece, rada savjetovališta, te unapređenjem integrisanih usluga iz oblasti ranog rasta i razvoja djece, kao i kroz druge sektore u okviru njihovih nadležnosti.

Federacija BiH se zalaže za kontinuirano praćenje stanja ishrane, uhranjenosti i zdravlja dojenčadi i djece, kao i za evaluaciju postignuća poduzetih mjera s ciljem unapređenja istih.

Da bi se spriječile bolesti uzrokovane neodgovarajućom ishranom, uključujući i bolesti nastale zbog nedostatka mikronutrijenata, Federacija BiH će posebnu pažnju posvetiti izradi specifičnih programa i mjera za smanjenje rizika od navedenih bolesti. Kako bi se ovo ostvarilo, neophodno je učešće djelatnika svih sektora, šire zajednice i roditelja koji imaju uticaj na ishranu dojenčadi i djece.

3. Principi

Politika za unapređenje ishrane djece u Federaciji Bosne i Hercegovine rukovodi se sljedećim principima:

1. **Jednakost i pravičnost.** Svakom djetetu osigurati jednak pristup zdravstvenim, obrazovnim i uslugama socijalne zaštite. Pravo na zdravlje, odnosno na sigurnu i nutricionistički vrijednu hranu, obrazovanje i socijalnu zaštitu su fundamentalna prava svakog djeteta i moralna je i legalna obaveza prema svakom djetetu i porodici.

2. **Cjeloživotan i sveobuhvatan pristup.** Politika i programi bit će usmjereni na izazove svake faze razvoja djeteta. Cjeloživotni pristup ne samo da prepoznaje različite faze razvoja djeteta, nego podrazumijeva i stvaranje temelja zdravlju, obrazovanju i produktivnosti tokom budućih životnih faza.
3. **Zdravlje u svim politikama i intersektorski pristup.** Društvo u cjelini, a naročito sektori zdravstva, obrazovanja i socijalne zaštite imaju važne i specifične uloge u osiguranju optimalnih uslova za pravilnu ishranu, rast i razvoj djeteta, zbog čega je nužno koordinirano i integrirano međusektorsko djelovanje. Zdravlje treba biti na prvom mjestu u politikama svih sektora.
4. **Aktivno uključivanje javnosti** je neophodno u planiranju programa, usluga i nadzora, s ciljem poboljšanja dječijeg zdravlja i ishrane u skladu s dječijim potrebama, mogućnostima i interesima. Važnu ulogu u senzibiliziranju javnosti imat će mediji i javno zdravstvo.
5. **Jačanje uloge i značaja porodice.** Posvetiti odgovarajuću pažnju djeci i roditeljima/starateljima, to jest, porodici u cjelini, promovisati i afirmisati prakse koje stavljaju dijete i porodicu u središte pažnje.

4. Ključni nalazi iz situacione analize

Situaciona analiza iz oblasti ishrane djece ukazala je na sljedeće:

- u Federaciji BiH nema dostupnih podataka o kontinuiranom praćenju stanja uhranjenosti, praksama i navikama djece u ishrani, kao ni podataka iz drugih oblasti vezanih za ishranu djece, koji bi poslužili kao osnov za izradu specifičnih programa budućeg djelovanja s ciljem informisanja javnosti, podizanja svijesti i unapređenja znanja, stavova i vještina profesionalaca i roditelja o značaju odgovarajuće ishrane za pravilan rast i razvoj, prevenciju nezaraznih oboljenja koja mogu nastati u kasnijoj životnoj dobi,
- samo 22% djece isključivo doji do navršenih šest mjeseci života, a svega 17% djece dobi 0 - 11 mjeseci je odgovarajuće hranjeno¹
- 3% djece dobi mlađe od pet godina u FBiH je loše uhranjeno. Ovaj problem posebno je prisutan među ranjivom populacijom, naročito među romskom djecom (24%)²
- 17% djece dobi mlađe od pet godina u FBiH je preuhranjeno ili gojazno, djevojčice češće nego dječaci³
- 16% školske djece nikada ne doručkuje, samo 55,8% svakodnevno konzumira voće, dok povrće jede samo 45,8% školske djece⁴
- u FBiH se bilježi blagi stepen jednog deficita s prevalencijom gušavosti 9,5 %, dok podaci o poremećajima koji mogu nastati zbog deficita mikronutrijenata u ishrani nisu na raspolaganju⁵

¹ Istraživanje višestrukih pokazatelja BiH, MICS 2006

² Istraživanje višestrukih pokazatelja BiH, MICS 2006

³ Istraživanje višestrukih pokazatelja BiH, MICS 2006

⁴ Istraživanje višestrukih pokazatelja BiH, MICS 2006

⁵ Istraživanje za ocjenu jednog deficita i njegovih posljedica u BiH, 2005-06

- aktivnosti certifikovanja bolnica - prijatelja beba ne provode se sistemski niti kontinuirano
- internacionalni Kod o marketingu zamjena za majčino mlijeko nije zakonski osnažen niti se primjenjuje dobrovoljno, kao što je to preporučeno od SZO-a.
- standardi i normativi za ishranu djece u predškolskim i školskim ustanovama nisu usklađeni s važećim međunarodnim standardima i za njihovu upotrebu ne postoji odgovarajuća legislativa
- institucije, posebno one iz zdravstvenog sektora, imaju limitirane kapacitete, znanje i vještine za suočavanje sa problemima koji kod djece nastaju zbog loše i neodgovarajuće ishrane (kao što su, na primjer, pothranjenost, deficit mikronutritivnih elemenata, prekomjerna težina i gojaznost).

5. Cilj i prioritetni pravci djelovanja

5.1 Cilj

Unaprijediti ishranu i stanje uhranjenosti djece u FBiH, kao značajan preduslov za pravilan rast i razvoj te prevenciju oboljenja izazvanih neodgovarajućom i neizbalansiranom ishranom, s fokusom na masovna nezarazna hronična oboljenja

5.2 Pravci djelovanja

Politika će se ostvarivati koordiniranim i integriranim međusektorskim djelovanjem kroz sljedeće pravce:

- zagovaranje i podizanje svijesti profesionalaca, donosilaca odluka i javnosti o značaju odgovarajuće ishrane djece za njihov pravilan rast i razvoj, prevenciju bolesti posebno masovnih nezaraznih hroničnih oboljenja koja su posljedice neadekvatne ishrane te dostizanju punog razvojnog potencijala djece
- osiguranje dostupnih i kvalitetnih usluga, savjeta i informacija budućim trudnicama, trudnicama, majkama i djeci, kao i provođenje integrisanih programa i aktivnosti za unapređenje ishrane djece, s fokusom na zaštitu i unapređenje dojenja, praksi sigurne, pravovremene i odgovarajuće dohrane, kao i programa ishrane koji će se provoditi u jaslicama, obdaništima, školama i drugim institucijama u saradnji sa zdravstvenim sektorom
- edukacija i informisanje profesionalaca posebno iz sektora zdravstva, obrazovanja, kao i iz sektora koji imaju veze s proizvodnjom i prometom hrane, medija i potrošača
- obezbjeđenje sigurne i kvalitetne - nutricionistički vrijedne hrane putem održive proizvodnje i sistema snabdijevanja hranom, hrane odgovarajućeg nutritivnog sastava namijenjene dojenčadi i djeci, kao i jačanje segmenta koji se odnosi na sigurnost i kvalitet hrane
- zaštita djece i njihovih porodica od efekata marketinga kojim se propagira hrana bogata soli, šećerima i mastima te podržavanje inicijativa kojim će se reformulisati prakse u cilju unapređenja nutritivnog sastava obrađene hrane

- jačanje i unapređenje sistema praćenja i evaluacije ishrane i stanje uhranjenosti djece, s fokusom na dječiji rast i razvoj i stanje uhranjenosti koji su u vezi s praksom i navikama u ishrani

5.2.1 Obrazloženje pravaca djelovanja

Zagovaranje i podizanje svijesti profesionalaca, donosilaca odluka i javnosti o značaju odgovarajuće ishrane djece za njihov pravilan rast i razvoj, prevenciju bolesti (posebno nezaraznih oboljenja) te doseganje punog razvojnog potencijala djece

Neophodno je akcije zagovaranja provoditi unutar pojedinih sektora, kao i međusektorskom saradnjom usmjerenom ka zajedničkim ciljevima unapređenja ishrane i stanja uhranjenosti djece. Ključni partneri u ostvarenju ciljeva u okviru ovog pravca su zdravstvo, posebno javno zdravstvo, obrazovanje, mediji i nevladin sektor, koji će, širenjem odgovarajućih informacija o značaju zdrave hrane i ishrane za pravilan rast i razvoj djece, u saradnji s ostalim relevantnim sektorima kontinuirano zagovarati i podizati svijest javnosti, profesionalaca i donosilaca odluka, doprinoseći, tako, formiranju i prihvatanju pozitivnih stavova o ishrani, kao i donošenju određenih mjera i usmjerenih programa i akcija za buduće djelovanje.

U provođenja efikasnog zagovaranja neophodno je obezbjeđiti relevantne podatke i pokazatelje o stanju ishrane i uhranjenosti djece u FBiH, koji će biti prikupljeni sistemom praćenja i evaluacije. Sprovodit će se edukacije, promotivne kampanje i ostali vidovi djelovanja kojim se utiče na formiranje pozitivnih stavova i stilova života, navika i odnosa prema značaju optimalne ishrane i zdravog rasta i razvoja djece te važnosti stvaranja zdravog okruženja u kojima djeca rastu i razvijaju se.

Osiguranje dostupnih i kvalitetnih usluga, savjeta i informacija za trudnice, majke i djecu i provođenje integrisanih programa i aktivnosti za unapređenje ishrane djece

Pravilna ishrana trudnica, dojilja i djece ima veliki značaj za njihovo zdravlje. Stoga, osiguranje dostupnih i kvalitetnih usluga u skladu s međunarodno propisanim standardima i normativima, te pružanje savjeta i informacija u vezi s ishranom trudnica, dojilja i djece, predstavlja prioritet djelovanja.

Shodno važećim preporukama i standardima SZO i UNICEF-a, bit će razrađeni ciljni programi za daljnje unapređenje dojenja, pravilne dohrane i ishrane djece, zdravih životnih stilova, prevenciju oboljenja i stanja koji su posljedica nepravilne ishrane, a posebno za prevenciju mikronutrijentnih deficijencija.

Informacije i usluge pružat će se, prvenstveno, kroz sistem primarne zdravstvene zaštite, i to poticanjem integrisanog pristupa u pružanju usluga iz oblasti ranog rasta i razvoja, bolnice-prijateljke beba i bolnice-prijateljke djece, kao i putem drugih sektora a posebno odgojno obrazovnog, koji mogu dati doprinos realizaciji ovog pravca.

U cilju unapređenja kvaliteta usluga, neophodno je unaprijediti vještine profesionalaca putem kontinuirane edukacije zaposlenih u službama za zdravstvenu zaštitu trudnica, majki i djece i socijalnim službama, kao i edukacijom prosvjetnih radnika i drugog osoblja zaduženog za ishranu djece.

Važno je uspostaviti kontinuirano zagovaranje među relevantnim sektorima o značaju optimalne ishrane za zdravlje, pravilan rast i razvoj djece.

Politika za unapređenje ishrane djece u Federaciji Bosne i Hercegovine

Veoma je značajno osnaženje rada inspeksijskih službi u ovoj oblasti, koje u sklopu svojih nadležnosti trebaju dati kvalitetnu i pravovremenu informaciju u vezi s ispravnošću i kvalitetom hrane. Također, za unapređenje usluga važno je prilagoditi i unaprijediti postojeću legislativu, kako bi ista osigurala okvir za unapređenje ishrane djece.

Edukacija i informisanje profesionalaca iz sektora u vezi s proizvodnjom i prometom hrane, sektora medija, potrošača te profesionalaca iz sektora odgoja i obrazovazovanja

Stvaranje društveno odgovornog okruženja neophodnog za unapređenje ishrane djece je moguće samo zajedničkim djelovanjem svih odgovornih sektora, uz senzibilizovanje javnosti.

Zdrave navike, odgovorno ponašanje i životni stilovi koji uključuju i pravilnu ishranu, primarno se stiču u porodičnom okruženju, ali i u predškolskim i školskim ustanovama te u lokalnoj zajednici. Stoga, veoma je značajno kontinuirane edukativne, savjetodavne i promotivne aktivnosti o značaju zdrave ishrane usmjerene ka porodici i djetetu provoditi u saradnji s profesionalcima iz oblasti proizvodnje i prometa hrane, medijima i profesionalcima iz sektora obrazovanja. Ovo podrazumijeva edukaciju, informisanje i podizanje svijesti profesionalaca iz navedenih sektora o značaju pravilne ishrane za zdravlje. Zdravstveni sektor imaće centralnu ulogu u iniciranju i podržavanju akcija koje će se ostvarivati kroz razne sektore, a sve s ciljem da se podrži zdravlje i ishrana djece.

Zdravlje na prvom mjestu mora biti fokus intersektorskog djelovanja. Shodno tome, aktivnosti je potrebno intersektorski planirati i implementirati. Jačanjem sektora međusobno i dijeljenjem odgovornosti, ne samo za pripremu, nego i za implementaciju, može se podići svijest i odgovornost te postići željeni cilj. Razumijevanje zdravstvenog uticaja svih relevantnih sektorskih politika će pomoći fokusiranju pažnje na one mjere koje će koristiti unapređenju ishrane djece, poboljšanju zdravlja i dobiti budućih generacija.

Obezbjeđenje sigurne i kvalitetne - nutricionistički vrijedne hrane putem održive proizvodnje i snabdijevanja hranom, kao i jačanje segmenta koji se odnosi na sigurnost i kvalitet hrane

Promocija isključivog dojenja beba do šest mjeseci ostaje imperativ. Zato većina napora treba biti usmjerena ka unapređenju prirodne ishrane dojenčadi. No, s obzirom na važnost zdravog rasta i razvoja beba koje iz različitih razloga ne doje, kao i na važnost rasta i razvoja djece nakon dojenačke dobi, potrebno je obezbijediti da nadomjesci za majčino mlijeko, kao i sva ostala raspoloživa hrana, budu zdravstveno ispravni i nutricionistički vrijedni, to jest, da sadrže sastojke i mikronutrijente koji će pogodovati zdravom rastu i razvoju djeteta. Posebno je značajno ograničiti marketing zamjenske hrane za majčino mlijeko, kao i ostale hrane koja često sadrži velike količine soli, šećera ili masti. Intersektorska saradnja je od presudnog značaja u obezbjeđivanju nutricionistički vrijedne i zdravstveno ispravne, odnosno sigurne hrane, u skladu sa standardima Codex Alimentarius.

Intersektorska saradnja je potrebna i za usvajanje i primjenu Internacionalnog Koda o marketingu zamjena za majčino mlijeko, kao i za praćenje njegove primjene.

Ovo podrazumijeva uključivanje svih relevantnih sektora, među kojima su poljoprivreda, industrija, trgovina, transport, distribucija, obrazovanje, marketing/mediji i inspeksijske službe. Potrebno je primijeniti "politiku prilagođenih cijena" kojom bi se promovisala zdrava hrana koja je u skladu sa starosnim i razvojnim grupama djece te njihovim potrebama. Na ovaj način cijene bi bile sredstvo kojim bi se stimulisala konzumacija zdrave hrane kao što su voće i povrće, odnosno destimulisala proizvodnja i distribucija hrane za djecu koja sadrži veće količine soli, šećera ili masti.

Politika za unapređenje ishrane djece u Federaciji Bosne i Hercegovine

Veoma je važno pažnju posvetiti etiketiranju proizvoda, pravilnom i jasnom informisanju javnosti, s posebnim naglaskom na marketinški i obrazovni segment. Jednako je važno kroz različite aktivnosti podržati poslodavce u davanju podrške mladim majkama. Potrebno je osnažiti ulogu inspekcije koja mora osigurati provođenje legislative, kada je riječ o sigurnosti i nutricionističkoj kvaliteti hrane.

Jačanje i unapređenje sistema praćenja i evaluacije koji se odnosi na ishranu i stanje uhranjenosti djece

U cilju praćenja unapređenja ishrane i stanja uhranjenosti djece potrebno je unaprijediti kvalitet i dostupnost podataka koji se prikupljaju sistemom nadzora i evaluacije. Podaci o zdravlju, rastu i razvoju djece u svim njihovim razvojnim fazama prikupljat će se na osnovu sistematskih pregleda, putem redovne zdravstvene statistike, kao i provođenjem ciljnih istraživanja o stanju ishrane i uhranjenosti djece u FBiH. Na osnovu aktuelnih podataka, propisat će se odgovarajuće mjere i smjernice za izradu specifičnih programa i akcija za unapređenje ishrane i stanja uhranjenosti djece.

Kako bi se ovo postiglo, potrebno je ojačati postojeće resurse, harmonizovati standarde za praćenje rasta i razvoja djece sa standardima koji su preporučeni od SZO te, kroz zdravstveni sistem, uspostaviti redovan i kontinuiran monitoring. Ciljna istraživanja bit će usmjerena na posebne grupacije djece i problematiku koja se ne može pratiti sistemom redovne statistike te za njihovu izvedbu vršit će se pravovremeno planiranje potrebnih resursa.

Potrebno je da se FBiH pridruži postojećem mehanizmu SZO za Evropski region za nadzor i praćenje statusa uhranjenosti djece, u kojem bi se podaci iz FBiH mogli porediti s podacima prikupljenim iz drugih zemalja-članica i, tako, predstavljali bi dio jedinstvene baze podataka te bi bili sastavni dio zajedničkog izvještaja.

Zaključak

Prihvatajući ove pravce djelovanja za unapređenje zdravlja i stanja uhranjenosti djece u Federaciji Bosne i Hercegovine, stvorene su pretpostavke i okvir za izradu Strategije za unapređenje ishrane i stanja uhranjenosti djece, koje će detaljno definisati ciljeve, mjere i akcioni plan, kao i indikatore za praćenje napretka u realizaciji svake pojedinačne mjere i aktivnosti.